

Nr 338.

Av herr **Lindberg**, i anledning av Kungl Maj:ts proposition, nr 179, angående ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

I proposition nr 179 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga ett däri framlagt förslag till ny förordning angående ersättning i anledning av skada ådragen under militärtjänstgöring. Förslaget 8 § behandlar den årliga arbetsförtjänst efter vilken ersättning till skadad skall beräknas och har följande lydelse:

”Den årliga arbetsförtjänst, som i 6 och 7 §§ omförmäles, antages utgöra vid tiden för olycksfallet:

a) ettusen niohundraåttio kronor

för värnpliktig, som, efter avslutande av honom enligt värnpliktslagen åliggande första tjänstgöring och repetitionsövningar eller motsvarande tjänstgöring, deltagar i tjänstgöring eller övning, som enligt värnpliktslagen åligger honom eller som eljest i laga ordning blivit honom ålagd,

för värnpliktig, som avses i § 27 mom. 1 D värnpliktslagen och som fullgör i nämnda lagrum angiven fackutbildning eller facktjänstgöring, samt

för värnpliktig, som fullgör tjänstgöring, varom i § 27 mom. 1 B värnpliktslagen sägs, såsom furir vid armén eller flygvapnet eller i motsvarande tjänsteställning vid marinen;

b) ettusen sexhundraåtjugo kronor

för värnpliktig, som icke avses härovan under a).

För fast anställd beräknas ifrågavarande arbetsförtjänst efter de grunder, som stadgas i 9 § i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.”

Enligt min uppfattning äro de sålunda föreslagna beloppen för låga i förhållande till den arbetsförtjänst personer i värnpliktsåldern i verkligheten äga. Då ersättning till i militärtjänst skadad skall utgå med högst två tredjedelar av i lagen fixerad arbetsinkomst synes det mig rättvist, att denna inkomst icke beräknas lägre än den i verkligheten uppgår till. Någon hänsyn bör ju även tagas därtill, att de flesta av de värnpliktiga skulle vid högre ålder ha kommit att åtnjuta en väsentligt högre arbetsinkomst därest de icke fått sin arbetsförmåga reducerad eller blivit helt och hållet berövade densamma genom den i militärtjänsten ådragna skadan. En anordning varigenom ett minimum för arbetsinkomsten fastställes, lämpligen resp. 2,400 kronor i den högre och 1,800 kronor i den lägre gruppen, men att den som ägt en större verklig arbetsinkomst får denna lagd till grund för ersättningsberäkningen, skulle, enligt min mening, bäst överensstämma med rättvisa och billighet. Då jag emellertid icke vågar räkna med

ett bifall av riksdagen till ett förslag i denna riktning, nödgas jag begränsa mitt yrkande om ändring i det föreliggande kungliga förslaget till att avse en förhöjning av de i 8 § föreslagna beloppen. Till stöd för detta yrkande åberopar jag vad en reservant inom riksförsäkringsanstalten, föredraganden i ärendet, t.jf. ledamoten Nils Källström, i saken anført. Hans reservation till 6 § i riksförsäkringsanstaltens förslag (8 § i det kungliga förslaget) är av följande lydelse:

”I vissa avseenden anser jag mig icke kunna biträda, vad riksförsäkringsanstalten föreslagit ifråga om den årliga arbetsförtjänst, efter vilken ersättning skall utgå.

Enligt 1918 års förslag hava i detta hänseende tre avlöningsgrupper föreslagits å respektive 1,800 kronor, 1,500 kronor och 1,200 kronor. I likhet med riksförsäkringsanstalten anser jag, att den lägsta avlöningsgruppen bör utgå. Däremot torde enligt min mening för *fast anställda* arbetsförtjänsten i viss mån böra beräknas på annat sätt, än riksförsäkringsanstalten nu föreslagit. Den genomsnittliga arbetsförtjänst, som antagits för *värnpliktiga*, torde också med hänsyn till nu rådande förhållanden vara för lågt beräknad.

I motiveringen till 1918 års förslag (sid. 95 och 98) har riksförsäkringsanstalten framhållit, att vid avgörande av frågan, i vad mån en förhöjning av vid tiden för förslagets tillkomst utgående ersättningsbelopp borde äga rum, följande grundsatser ansetts böra tillämpas:

”att ersättning enligt den föreslagna lagen icke i något fall bör understiga, vad som under liknande förhållanden skulle hava utgått enligt 1909 års militärersättningsförordning och nådiga kungörelsen den 28 juni 1918 angående höjning för år 1918 av ersättning, som utgår enligt nämnda förordning;

att ersättning till *värnpliktig* snarare bör över- än understiga, vad den värnpliktige kan antagas i motsvarande fall vid skada till följd av olycksfall i arbete i det civila livet hava erhållit med stöd av 1916 års olycksfallsförsäkringslag, och dessutom icke bör understiga, vad som skulle hava tillkommit honom, om 1916 års olycksfallsförsäkringslag varit å honom tillämplig och om därvid hans årliga arbetsförtjänst skolat beräknas till 365 gånger hans från militärtjänstgöringen härflytande dagsinkomst vid den tid, då skadan uppkom, däruti inberäknat värdet av de till honom utgående naturaförmånerna; samt

att ersättning till *fast anställd* icke bör understiga, vad som i motsvarande fall vid olycksfallsskada skulle med tillämpning av bestämmelserna i 1916 års lag hava tillkommit honom.”

”I detta sammanhang torde böra framhållas, att, därest sådan ändring skulle komma att vidtagas i bestämmelserna i 1916 års lag, att en förhöjning skulle ske av det högsta belopp, 1,800 kronor, av en arbetares årliga arbetsförtjänst, vid vilket avseende kan fästas vid ersättningsbestämmande, en motsvarande förhöjning torde böra äga rum jämväl av den för första gruppen antagna årliga arbetsförtjänsten. Därvid torde böra tagas under övervägande, om och i vad mån

jämväl den för envar av de övriga grupperna antagna årliga arbetsförtjänsten bör förhöjas samt dessutom, om möjligen gruppernas antal bör ökas med ytterligare en grupp och i anledning därav någon omgruppering av personalen äga rum."

Vad då först angår beräkningen av de *fast anställdas* arbetsförtjänst **må framhållas**, att riksförsäkringsanstalten på anförda skäl nu ansett sig böra frångå 1918 års förslag angående viss antagen arbetsförtjänst vid beräkning av den ersättning, som skall utgå för *skada ådragen genom olycksfall*. I sådana fall har föreslagits, att, för den händelse den fast anställdes årliga arbetsförtjänst i verkligheten skulle komma att överstiga de under 6 § a) och b) upptagna fixa inkomstbeloppen, 1,800 kronor respektive 1,500 kronor, arbetsförtjänsten skall fastställas jämlikt de i 9 § av olycksfallsförsäkringslagen angivna grunderna. Riksförsäkringsanstalten har alltså här uppmärksammat vad i motiveringen till 1918 års förslag, bland annat, omförmålts, nämligen att ersättning till fast anställd icke bör understiga, vad som i motsvarande fall skall vid tillämpning av bestämmelserna i 1916 års lag hava tillkommit honom. Som av 19 § och motiveringen därtill i nu framlagda förslag framgår, har emellertid bestämd skillnad gjorts mellan ersättning för skada, ådragen till följd av olycksfall, och sådan, som åsamkats på grund av sjukdom. I senare fallet har riksförsäkringsanstalten ansett, att det är tillräckligt, att ersättning utgår efter i 1918 års förslag upptagna avlöningsbelopp. Uppdragandet av en sådan gräns mellan ersättningsbeloppen för *olycksfallsskada* och för *sjukdom*, torde emellertid knappast vara överensstämmande med förslagetets anda och mening. Riksförsäkringsanstalten har också i sin underdåniga skrivelse den 18 januari 1923 framhållit, att avsikten med anstaltens i nämnda skrivelse framförda ändringsförslag, bland annat, avsåge vinnandet av likformighet i möjligaste mån mellan olycksfallsförsäkringslagen och militärsättningsförordningen. Statsmakterna hava ej heller med avseende å ersättning för skada, ådragen under militärtjänstgöring, hitintills uppställt någon skillnad i ersättningshänseende, grundad på orsaken till skadans uppkomst.

Enligt vad nyss nämnts har riksförsäkringsanstalten i 1918 års förslag hävdad den grundsatsen att, för den händelse en förhöjning av det högsta belopp av en arbetares årliga arbetsförtjänst, vid vilket avseende kan fästas enligt olycksfallsförsäkringslagen, skulle ske, en motsvarande förhöjning borde äga rum jämväl av den för högsta gruppen antagna årliga arbetsförtjänsten. I överensstämmelse härmed måste — sedan ifrågavarande "högsta belopp" ökats från 1,800 kronor till nu senast 3,000 kronor (från och med den 1/1 1927) — en förhöjning av den antagna årliga arbetsförtjänsten i den högre avlöningsgruppen genomföras. En sådan ökning skulle antagligen medföra, att arbetsförtjänsten här måste sättas till omkring 3,000 kronor och arbetsförtjänsten i den andra och lägre avlöningsgruppen till ett belopp, som säkerligen bleve rätt avsevärt högre än nu föreslagna (1,500 kronor). Enligt min mening är det emellertid principiellt riktigare, att ersättningen utgår efter den fast anställdes årliga ar-

betsförtjänst, varvid denna bör beräknas efter de grunder, som stadgas i 9 § av olycksfallsförsäkringslagen.

Beträffande de i sista stycket under a) i 6 § upptagna kategorierna officersaspiranter, sjökadetter m. fl. åtnjuta dessa, med undantag av reservkadetterna vid flottan, avlöning som värnpliktiga. För den händelse ersättningen skulle utgå efter denna avlöning, skulle dessa kategorier bliva ställda i sämre ställning än övriga med dem i tjänsteställning likställda vid krigsmakten. Om grunderna i 9 § av olycksfallsförsäkringslagen komme till användning, torde emellertid en skälighetsprövning i fråga om arbetsförtjänstens beräkning komma i fråga beträffande dessa kategorier, vilka måste sägas undergå yrkesutbildning. Från denna skälighetsprövning måste dock undantagas reservkadetter, vilka enligt uppgift skola åtnjuta avlöning såsom flaggkorpraler och därför böra i ersättningsavseende bedömas såsom sådana. För officers- och reservofficersaspiranter böra samma bestämmelser gälla som beträffande sjökadetter.

Vidkommande de *värnpliktiga* synes det mig riktigt, att dessa i ersättningshänseende uppdelas i tvenne avlöningsgrupper, därvid den beräknade arbetsförtjänsten upptages med högre belopp i den ena än i den andra, respektive 1,800 kronor och 1,500 kronor. Däremot anser jag, att de sålunda föreslagna arbetsförtjänsterna beräknats för lågt.

Som av motiveringen till riksförsäkringsanstaltens förevarande förslag framgår, råder en avsevärd skillnad i inkomsthänseende mellan de grupper arbetare, som kunna hänföras till den jordbruksidkande befolkningen och övriga kategorier arbetare, vare sig dessa äro anställda i industrien, byggnadsfacket, handeln eller samfärdseln eller tillhöra andra yrkesgrupper. Sålunda hava medelönerna för olika arbetaregrupper och år beräknats till:

	År 1917	År 1918	År 1924	År 1925
För manliga tjänare i jordbruk kr.	1,146	1,629	1,164	—
» statanställda körkarlar (eller andra jordbruksarbetare) »	1,256	1,764	1,371	—
» industriarbetare (över 18 år) »	1,479	2,502	2,592	2,637
» affärsanställda »	—	—	4,681	—
» manlig förvaltningspersonal »	—	—	—	4,671

I motiveringen till nu förevarande förslag har riksförsäkringsanstalten under framhållande att prisnivån sedan år 1918 rört sig i nedåtgående riktning, gjort gällande, att, om hänsyn toges till penningvärdets förändringar, snarast en sänkning av de ersättningsbelopp, som föreslagits den 30 december 1918, vore påkallad. Tillika har framhållits, att beträffande den allmänna lönenivån lantarbetarnas löner sänkts sedan år 1918, varemot arbetslönerna för industriarbetare och i affärsverksamhet anställda något ökats.

Ifråga om dessa uttalanden torde få erinras, att vid tillmätandet av ersättning åt nu ifrågavarande ersättningsberättigade avgörande hänsyn icke bör tagas till

nor, skulle det sammanlagda värdet av dessa förmåner (jämte kläder) uppgå till
 för manliga arbetare i stad c:a 1,200 kronor,
 „ „ tjänare i jordbruk c:a 800 kronor.

I sistnämnda fallet bör därför en förhöjning av det av anstalten upptagna värdet ske med 50 kronor.

Riksförsäkringsanstalten har vidare påvisat, att lantarbetare och därmed likställda (hemmasöner m. fl.) utgöra den största yrkesgruppen av de värnpliktiga. Detta torde visserligen vara riktigt, men det måste uppmärksammas, att den jordbruksidkande delen av befolkningen dock utgör en minoritet (44 % år 1920, 48 % år 1910). Industriarbetarklassen uppgick år 1920 till icke mindre än 35 % av befolkningen (32 % år 1924). Vad den återstående delen (21 % år 1920) av landets befolkning angår, torde densamma i lönehänseende i många fall vara bättre ställd än industriarbetarna och över huvud taget vara ekonomiskt bättre gynnad än lantarbetarna. Med hänsyn till omnämnda förhållanden torde den i 1918 års förslag för de värnpliktiga beräknade genomsnittliga arbetsförtjänsten, 1,500 kronor, numera få anses för låg.

Såsom av riksförsäkringsanstalten i motiveringen till nu ifrågakommande ändringsförslag anmärkts, skulle det kunna sättas i fråga att låta den arbetsinkomst, som den värnpliktige åtnjuter i civila livet, vara normgivande för ersättnings storlek. Detta torde emellertid möta sådana hinder, att detsamma icke utan stora kostnader och besvär skulle kunna genomföras. En synnerligen långt gående skälighetsprövning skulle också vara erforderlig vid bedömandet av arbetsförtjänsten i åtskilliga fall, där vederbörande undergår yrkesutbildning eller där han ännu icke valt levnadsbana. Med hänsyn till den avsevärda skillnad, som i regel föreligger mellan lantarbetare å ena sidan och industri- och andra arbetare å andra sidan, skulle den utvägen visserligen kunna väljas, att vid beräkning av arbetsförtjänsten för de ersättningsberättigade värnpliktiga dessa uppdelas i två huvudgrupper, lantarbetare och industriarbetare. Detta torde emellertid också medföra stora olägenheter. Det torde därför vara nödvändigt, att i 1918 års förslag angivna huvudregel med en viss till siffran bestämd årlig arbetsförtjänst även nu följes, varvid det gäller att finna en medellön, som är rättvist anpassad. Det torde ligga i sakens natur, att en för så skiftande grupper arbetare, varom det här är fråga, beräknad medellön måste komma att i de enskilda fallen te sig såsom i vissa fall för låg, i andra fall för hög.

Den årsinkomst, som bör upptagas för den under b) i förevarande paragraf upptagna större gruppen värnpliktiga, synes enligt min mening lämpligen kunna sättas till 1,800 kronor. Visserligen torde en del av lantarbetarna, måhända den större delen, komma att härigenom erhålla högre ersättning än den, de skulle i motsvarande fall hava erhållit enligt gällande olycksfallsförsäkringslag. Å andra sidan torde det kunna fastslås, att betydande kategorier lönearbetare icke ens med en till 1,800 kronor beräknad arbetsförtjänst komma att erhålla de ersättningsbelopp, som rättvisligen böra tillkomma dem. Det synes emeller-

tid, som om skäligen hänsyn tagits till de två stora kategorierna arbetare inom de värnpliktigas led, därest ovan angivna arbetsförtjänst fastställdes såsom medellön.

Vad angår de under a) i denna paragraf omförmälda värnpliktiga, torde såsom i 1918 års förslag anmärkts för dessa en högre arbetsinkomst böra beräknas. Huruvida denna — såsom skett i 1918 års förslag — bör upptagas till 300 kronor högre än den under b) angivna arbetsförtjänsten eller med än högre belopp, därom måste viss tveksamhet råda. Det synes emellertid, som om arbetsförtjänsten bör beräknas till 2,400 kronor.

De frivilliga deltagande böra i överensstämmelse med 1918 års förslag upptagas i den lägre avlöningsgruppen.

Vad angår de kostnader, som ett antagande av nu föreslagna ändringar i riksförsäkringsanstaltens förslag skulle medföra, torde dessa visserligen antagligen komma att ökas i förhållande till dem, som beräknats i 1918 års förslag. Med hänsyn till den betydelse, som ligger i ett bekämpande av särskilt de kroniska sjukdomarna, torde en väl avvägd ersättning, som kan i ekonomiskt avseende säkerställa de skadade under sjukdomstiden och de närmaste åren därefter, vara berättigad. Detta är ett betydande statsintresse, vilket också kan lämna möjlighet för att i längden en nedsättning i samhällets kostnader för dessa ersättningstagare kan äga rum.”

Riksförsäkringsanstalten har föreslagit, att arbetsinkomsten skall beräknas till resp. 1,800 kronor för den högre och 1,500 kronor för den lägre gruppen, vilka belopp av Kungl. Maj:t höjts till resp. 1,980 och 1,620 kronor. På de skäl, som anförts i ovan återgivna reservation, anser jag en ytterligare förhöjning till resp. 2,400 och 1,800 kronor motiverad.

Med åberopande av det anförda tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen måtte besluta,

dels att § 8 i Kungl. Maj:ts förslag till förordning om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, erhåller följande lydelse:

”Den årliga arbetsförtjänst, som i 6 och 7 §§ omförmäles, antages utgöra vid tiden för olycksfallet:

a) tvåtusen fyrahundra kronor

för värnpliktig, som, efter avslutande av honom enligt värnpliktslagen åliggande första tjänstgöring och repetitionsövningar eller motsvarande tjänstgöring, deltagar i tjänstgöring eller övning, som enligt värnpliktslagen åligger honom eller som eljest i laga ordning blivit honom ålagd,

för värnpliktig, som avses i § 27 mom. 1 D värnpliktslagen och som fullgör i nämnda lagrum angiven fackutbildning eller facktjänstgöring, samt

för värnpliktig, som fullgör tjänstgöring, varom i § 27 mom. 1 B

värnpliktslagen sägs, såsom furir vid armén eller flygvapnet eller i motsvarande tjänsteställning vid marinen;

b) ettusen åttahundra kronor

för värnpliktig, som icke avses härovan under a).

För fast anställd beräknas ifrågavarande arbetsförtjänst efter de grunder, som stadgas i 9 § i lagen om försäkring för olycksfall i arbete;"

dels ock öka ordinarie anslaget till bidrag för ändamålet till det högre belopp, som motiveras av den i § 8 företagna ändringen av det kungliga förslaget.

Stockholm den 15 mars 1927.

Elof Lindberg.
